

DEO DUCE!

EXERCITIUM ACADEMICUM,

De

VERO JURIS
NATURALIS
FUNDAMENTO,

Quod

Cum consensu /mpl. Fac. Phil. in Reg. Ac. Ab.

Sub PRÆSIDIO,

HENRICI HASSEL,

Eloquent. Prof Reg. & Ord.
h. t. RECT. MAGN.

Publico examini modeste submittit

HENRICUS POPPIUS

Wiburgensis,

Die XVIII. Aprilis Anni MDCCXLV.

Loco horisque convenis.

Aboæ, Exc. JOH. KIEMPE, R. A. T.

Viro edmodum Reverendo atq; Praclarissimo
Dn. ABRAHAMO POPPIO,
Præposito & Pastor i Focas meri-
tissimo, Parenti carissimo.

Maxima sunt beneficia, quibus Pa-
rens carissime semper me cumu-
lasti. A pueri musarum sacris me i-
nitiali curasti. Nec postea Tua defecit
cura, ut in eadem vite instituto persiste-
rem. Progressus studiorum meorum tan-
ti fuere Tibi, ut nullis, quos ferre un-
quam potuisti, sumtibus pepercis. Singu-
lis beneficiis, que mihi Patens indulgen-
gentissime prestatisti, recensendis me im-
parem agnoeo; tanta etenim sunt, quan-
ta pice animo concidere, nedium verbis ex-
plicare valer. Quibus etiam hoc non i-
ta pridem accessit, quod mihi, nibil tate
cogitanti, per literis auctor svasorque Ipse
exstitisset ut specimen aliquod ederem Aca-
demicum. Tuo igitur ut satisfiat man-
dato, primicias bascs studiorum publicæ
jam luci committere volui; quas Tibi Pa-
rens optime conseruare sustineo, non
eo quidem animo, ut illis gratiam refer-
rem

rem, verum ut esset, quo pietatem & reverentiam, qua me Tibi obstrictum esse scio, publice declararem, quamq; ad cineres usque, qua fieri potest ratione, testari nunquam desistam. Paterno igitur adspice vultu, Parens indulgentissime, conatum hunc, sola piezate commendandum, quo novum benivolentie Tuæ erga filium accedet documentum. Nostrum erit, ad DELLIM T. O. M. calidissimas fundere preces, ut in nestoreos usque annos salvi, sospes incolmis imo felix atque beatus, vivas, in Ecclesie, Tibi demandatae edificationem, familiaque Tuæ folium & solarium certissimum! Sic ex immo votet vobisque semper pectore

Parentis ad cineres venerandi.

Filius obedientissimus
Henr. Poppius,

plurimum Reverendo atque Præclarissimo
Dn. Mag. ABRAHAMO POPPIO,
Vice Pastori in Foceas dignissimo,
Fratri carissimo

IN tessaram fraternæ caritatis,
exiguas has pagellas dat, dicat
et dedicat.

Auctor & Respondens.

I. N. 7.

§. I.

Jus naturæ est scientia actionum moraliter bonarum & malorum. Fundamentum Juris naturalis verum vocamus enunciatum, ex quo actionum rectitudo demonstrari potest.

§. II.

Existentiam Entis Perfectissimi, Authoris hujus universi, in Theologia naturali jam demonstratam supponimus, adeoque ut principium demonstrandi heic adhibemus.

§. III.

Dominium est jus, pro arbitrio suo disponendi de ipsa rei substantia, ejus usu & fructu; plenum vero dicitur, quando jus est illimitatum.

A

§. IV.

§. IV.

REs omnes contingentiter existentes, non tantum in primo existentiaz suaz momento , ab Ente dependent necessario , verum etiam , si illam continuare debeant, potentia conservatrice continuo - indigent. Oppositum enim si ponatur, attributum aliquod Entis necessarii communicandum esset cum entibus contingentibus, qvod ob attributorum incomunicabilitatem fieri neqvit. Deus igitur, qui tam ex liberima sua voluntate hunc produxit mundum , quam hodie existentiae illius vult continuationem , pro arbitrio suo disponit non solum ipsas res, in prima jam creatione productas, verum illas , quæ naturaliter ex iis proveniunt, h. e. omnes usus & fructus rerum existentium naturales , ad oqve dominium in omnes res possidet creatas, & illud qvidem vi independentiaz suaz plenum. (§. 3.)

§. V.

3

S. V.

PER modum corollarii hinc deducitur, omnes homines, ut creature rationales, sub dominio esse Divino.

S. VI.

Deus vi pleni sui, quod in homines possidet dominii, horum non tantum disponit actiones naturales, verum & liberas; homini igitur non integrum est, ut quocunque ipsi libuerit modo, actiones suas iust tuat, verum necesse est, easdem ad normam voluntatis Divinae determininet.

S. VII.

Actiones hominis in genere duplices esse observamus: aut enim per essentiam & naturam animae determinantur, aut ex libertate animae, intellectu & voluntate dependunt. Illae dicuntur necessariae & naturales, haec vero liberae. Actiones igitur naturales, cum directioni hominis non subjaceant, liberae hec tunc in censum veniant oportet.

¶ 2

S. VIII.

§. VIII.

Actionē hominis rectam vocamus, quae voluntati Divinæ est conformis, pravam vero, quæ eidem adversatur. Hinc moraliter dicitur possibilis, quod cum rectitudine actionis fieri potest; impossibile vero, quod eadem salvificari nequit. Moraliter igitur necessarium est, ut homo actiones suas ad normam voluntatis Divinæ determinet. Salva enim actionis rectitudine easdem ratione contraria instituere nequit; unde obligatio operitur, quam passivam nuncupamus. Voluntas quoque Divina, quomodo cumque mortalibus indicata, veram aegendorum constituit regulam, quam in natura rerum manifestatam, Legem vocamus naturalem, iuxta quam actiones suas liberas homines compонere obligantur. Postquam hanc Legis naturalis dedimus notionem, sequitur, ut ex ipso rerum natura eruamus, quænam circa actiones hominum liberas voluntas Divina sit.

§ IX.

§. IX.

Actiones hominis liberæ, quamvis infinitam inter se subeant varietatem, tot diversis circumstantiis, tamque multiplicibus animæ facultatibus ad illas determinandas concurrentibus; determinatio eam illarum ab agente aut sit usibus naturalibus conformiter, aut agens illas contraria instituit ratione, adeo ut usus illi naturales actum non consequatur. Cum igitur omnis in varietate consensus pariat perfectionem; actiones hominis, usibus naturalibus, conseqventer ipsi naturæ, unde usus illi dependent, conformiter institutæ, perfectionem hominis constituant, eam tamen accidentalē. Contra vero, cum in dissensu variorum detur imperfectio; actiones hominis, usibus naturalibus repugnantes, imperfectiō homini inferunt, & hanc etiam accidentalem.

§ X.

Acies libera moraliter bona seu honesta dicitur, quæ perfectionem ho-

hominis promovet; mala vero vel turpis, quæ perfectioni illius adversatur. Omnes igitur actiones, naturæ hominis convenienter determinatae, sunt moraliter bonæ & honestæ, naturæ autem illius adversæ malæ vel turpes existunt. (§ IX.)

§. IX.

Quoniam actiones, quæ ad perfectionem hominis tendunt, moraliter bonæ dicuntur; quæ vero eidem repugnant, malæ audiunt; (§. X.) Actiones hominis moraliter bonæ & malæ ponuntur, positæ essentia & natura hominis, rerumque ad illas actiones concurrentium.

§ XII.

Hinc, cum essentiæ rerum sint necessariæ, per principia Ontologiae; actiones moraliter bonæ & malæ etiam necessario tales sunt. Per se namque ad perfectionem vel imperfectionem hominis tendunt. (§ IX.) Et in hoc moralitas actionum intrinseca consistit.

§. XIII.

XIII.

Illam esse animæ nostræ constitutio-
nem, ex Psychologia constat,
ut nisu quodam naturali in omne,
quod ipsi bonum videtur, trahatur,
& quod similiter vi naturæ sua, o-
mne, quod sub ratione mali sibi
repræsentat, aversetur. Jam vero
actiones moraliter bonæ & malæ
per se tales sunt: (§. 12.) anima er-
go illas non potest non per se appes-
tere, has autem aversari, modo di-
stincte cognoscantur.

§. XIV.

Obligatio in genere est conjunctio
rationis moventis cum hone-
sto faciendo & turpi vitando,

§. XV.

Cum aliæ actiones per ipsam ho-
minis rerumque essentiam sint
bonæ aliæ vero turpes, (§. 12.)
& anima natura sua omne, quod
bonum est appetat, malum vero a-
versetur; (§. 13.) per essentiam &
naturam hominis rerumque ratio-
nes moventes conjunctæ sunt cum ho-

§
honesto faciendo & turpi vitando ;
quare etiam in ipsa hominis rerum
que essentia in tantum sita est ob-
ligatio bonum committendi & ma-
lum evitandi. (§. XIV.)

§. XVI.

LEx in genere est regula, quæ actio-
nes committendas & omitten-
das determinat.

§. XVII.

IN ipsa hominis rerumque essen-
tia quædam sita est obligatio
bonum committendi & malum fu-
giendi ; (§. 15.) consequenter re-
gula, quæ actiones committendas &
omittendas determinat. Ejusmodi
vero regula, cum legem constituat ;
(§. 16.) in ipsa hominis rerumque
essentia est lex, vi cuius bonum
committere n alum vero evitare, &
sic perfectionem suam promovere,
imperfectionem contra impedire
potest & debet. (§. 16.)

§ XVIII.

Si conditionem hominis inde ab
incunabulis consideremus, facile
pate-

,

patebit, unumq; omq; ut propriam promovere possit perfectionem, alieno semper indigere auxilio. Infantes absq; aliorum hominum ope statim perirent. Nec aetate projecti sine hoc adminiculo salvi & incolumes, nedum felices esse possent, qvod vel mediocris attentio tatis docet. Qvare, qvum sua cuiuslibet salus ac felicitas conjuncta sit cum salute ac felicitate aliorum; qvilibet ad perfectionem aliorum promovendam obligatur. (§. 18.)

§ XIX.

QVÆ a § 9:ā usq; ad praecedentem tradidimus, ex ipsa essentia & natura hominis rerurq; antecedenter ad voluntatem Dei considerata, ut cuiuslibet patet, demonstrata sunt. Qvare ipsi athei, licet existentiam Dei negent, veritatem tamen essentiarum concedere coacti, agnoscere debent obligationem illam, qvæ ex relatione actionum, moraliter bonarum & malarum ad essentiam hominis oritur, conseruantesq;

qventer legem illam , qvæ hanc obligationem comprehendit , vi cuius propriæ suæ perfectioni , nec non aliorum incumbere debent ; (§. 17. & 18.) ideo ut tam absurdē omnem vivendi licentiam sibi singant athei , quām impossibile illis est essentiam & naturam hominis exuere . Maxima tamen illorum sub hypothesi ista impossibili deplotamus stultitudinem . Qvod si vero hanc legem solam observarent , haud exiguo tamen rectitudinis defectu illorum laborarent actiones , qvod ex sequentibus satis patebit .

§. XX.

Quemadmodum sapientis est , omnes suas actiones ad certum dirigere finem ; ita Deus , vi sapientiae suæ summæ , non sine ratione aliqua finali hunc producere potuit mundum . Hunc igitur si consideremus mundum , medium cum sit finis obtinendi , finem aliquem ultimum in illo querere haud licet . Quamvis enim lubentissime concedamus

damus, varios fines Divinos in illo demonstrari: quo pertinet animantium, præcipue vero Interim rationalium conservatio & felicitas; hitemen, quum etiam suis gaudere debeant rationibus finalibus, in quas ultimum resolventur, finis alicujus ultimi considerationem subire nequeunt. Finis igitur ille extra mundum in ipso Deo erit investigandus. Deus vero, quum ob independentiam suam sibi sit sufficientissimus, adcoqve nulla alia re extra se indiget; ob realitates quasdam, per creationem hujus universi sibi acquirendas, hoc producere non potuit. Restat igitur, ut statumus, Deum ob manifestationem perfectionum suarum hunc creasse mundum. Composito gloria manifestetur divina, quando entia rationalia, non solum verbis, verum & factis suis testantur, se agnoscere perfectiones Dei summas; per actiones liberas hinc perfectiones Divinæ manifestari nequeunt, nisi ex perfectionibus divinis in

intelligitur, cur homo has potius quam alias suscipit actiones, adeoque actionum motiva sint attributa divina. Deus igitur, qui per mundum hunc intendit patefactionem perfectionum suarum, vult etiam, ut homines ex attributis illius sumant motiva actionum. Cum autem volentia divina veram constituerat agenitorum normam, & in natura rerum manifestata, legem naturalem, juxta quam actiones suas determininare obligantur homines; (§. 8.) hinc etiam actionum suarum motiva sumere debent ex perfectionibus divinis. Primum igitur legis naturalis praeceptum his verbis concipiimus: Manifesta Perfectiones divinas.

§ XXI.

Deus vi intellectus sui infiniti ab aeterno praevidit omnes res possibles, adeoque omne, quod ex ipsis deponderet bonum, h. e. omnes usus rerum naturales: (§. 9.) Existentiā igitur rerum liberamente decernens, non potuit non simul in-

tendere & velle usus illarum; ea enim est indoles voluntatis divinae, ut in omne feratur bonus. Sed unum essentiae & facultatum nostrorum absolvunt actiones, felicitatem nostram promoventes; (§ cit.) Ergo Deus has intendit & voluit. Hinc ex voluntate divina deducitur secundum legis naturalis praeceptum: Promove perfectionem propriam.

§ XXII.

Demonstravimus § XXI. quemlibet ex voluntate divina obstitutum esse ad felicitatem propriam promovendam. sed felicitas propria provocari nequit, nisi auxilio aliorum. (§. XVIII.) ergo etiam obligamur ad felicitatem aliorum promovendam. Pone contrarium, ergo Deus vellet contradictoria, quod absurdum. Tertium igitur legis naturalis praeceptum his verbis comprehendimus: promote perfectionem aliorum.

§. XXIII.

Cum quilibet lege naturali obligetur ad propriam perfectionem pro-

promovendam; (§. XXI.) Obligatio præcepti legis naturalis tertii non extendenda est ultra id, quod salva propria hominis felicitate fieri potest. Nec quædam ad hoc relinquitur obligatio, ubi alter eidem promovendæ par existit. Hinc nec aliquod alteri competit jus id a nobis postulandi, quæ vel ipse præstare valet, vel ab altero salva illius propria felicitate præstari nequit. Contra vero, ubi quis perfectioni suæ promovendæ impar existit, alter autem sine jactura felicitatis propriæ ad illam quid conferre valet; ex præcepto legis naturalis tertio obligatus est ad hoc ipsum alteri præstandum, unde jus etiam illi competit, hoc ab altero postulandi.

XXIV.

EX occasione eorum, quæ in antecedentibus demonstrata sunt, patet hismum jam instituere licet iuxta obligationem & legem, quæ ex essentia hominis rerumque, ante-

cedenter ad voluntatem Dei considerata, eruuntur, & quæ ex natura rerum, consequenter ad voluntatem illius spectata cognoscuntur; ut & inter moralitatem actionum, quæ ex utraqve determinantur lege. Vis omnis obligationis & legis dependet ex pondere motivorum, quæ illas ingrediuntur. Obligatio illa, quæ ex essentia rerum hominisque, antecedenter ad voluntatem Dei considerata, eruitur, non omnia, sed quædam duntaxat motiva supradicitat. Deficiunt in illa spes & metus poenarum proemiorumque positivorum, quibus a Deo, superiori, vel vi nexus rerum natura-liter, vel extra illum, custodes & transgressores legis libertim effici possunt. Hæc omnia motiva, cum ad obligationem, quæ ex voluntate Divina, in natura manifestata, derivantur, accedant, vim etiam obligationis, & consequenter legis, quæ hanc comprehendit obligationem, longe magis intendunt. Accingan-

nus nos jam ad conferendam moralitatem actionum, (hoc nomine actiones in quantum conferuntur cum lege generaliter insigniuntur,) ex utraque lege determinatarum. Rectitudinem actionis metimus ex illius cum voluntate Divina convenientia. (§ 8) Qvo exactior igitur actionum cum voluntate Numinis datur convenientia , eo major illis rectitudo erit tribuenda. Urget lex, antecedenter ad voluntatem Dei considerata , perfectionem hominis propriam , (§ . 17.) ut & aliorum (§ . 19.) quæ actiones hominis erga se ipsum & altos officia constituunt. Vult etiam Deus has ipsas actiones, cum finibus Divinis , in natura manifestatis convenient. (§ . 21. & 22.) Sunt igitur in tantum rectæ. [§ 9.] Præcipit lex, quæ voluntatem Dei, in natura manifestatam comprehendi, eadem officia; sed addit officium hominis erga Deum , quod in manifestatione perfectionum Divinarum consistit. (§ . 20.) Vi hujus igitur offici-

officii, mortales cum omnium sua-
rum actionum motiva sumere de-
beant ex perfectionibus Divinis ;
(§ cit.) officium hominis erga
DEUM ad omnia illius reliqua offi-
cia lese extendit, consequenter nul-
lum illorum ex omni parte rectum
censendum, nisi cum illis hoc sem-
per sit connexum. Nec major acti-
onum cum voluntate Divina conve-
nientia ex principiis rationis demon-
strari potest, cum tria ista officiorum
genera omnibus Divinis in natura
manifestatis finibus generalibus re-
spondeant, ex quibus fines reliqui
particulares demonstrantur & de-
terminantur. Actiones igitur homi-
num, quæ secundum legem poste-
riorem instituuntur, omnimoda gau-
dent rectitudine, qvod de actioni-
bus, legi priori convenientibus,
prædicari nequit. Peccant igitur
tam illi, qui actiones omnimode
rectas, sub impossibili ista hypo-
thesi atqueorum, dari posse con-
tendunt, quam qui omnem illis bo-

nitatem detrahere conantur ; illis ex partiali rectitudine ad omnem , his vero ex defectu bonitatis partiali ad totalem concludentibus.

SOLI DEO GLORIA.

Wålment yttran til

Herr RESPONDENTEN

Då han första gången vid Kongl.
Academien i Uppsala berömligen di-
puterade.

I Jaf Ehet vittra märke, som lävd
es förestrifter.
Hvad rätta grunden är, til rätt och
orätt all
Hvarför det ena giöt's, det andra
undfins ställ
Ehet qviæsa snille sees, som Ehr det
läsord gifwer.

Att I min Bror ei har, vid Anna
ledig varit,
Men mōdan hast ospard, ei fruchtat
för besvär,
Och stāds beslitar Ehe, om wisedoms
dygden här
Samt med stor idoghet, vettel slob,
het efterfarit

För Eder mōda, sit, Apollo franken
mäster.

Ehr

Ehr höffer innan fort ibland de lär-
das står.

Ehr gifver sådant yamin, som heder
med sig har,

Som aldrig plånas ut, men grönstas
alla tider.

Min skuldighet då är, min Broder
gratulera
Som genom mycken flit, sig vårfriat
färdighet.

I många kycken; och nu wunnit mon
genhet.

At em så nyttig sat han väl kan
disputera.

At Edert lärda namin, och wälgång
altid grönstar

Ehr fröne himlen ståds med alstidens
sälfet sann.

At Eder lärdom må bli utspredt för
hvar man.

Det jag af troget sinn min Broder
Eder önskar!

CLAUD. JOH. MOLANDER.
Wiburg.